

travelbook

# Wrocław



PRZY  
ZAKUPIE

**ebook  
gratis**

**ERGO  
HESTIA**



Bezdroża

**Ubezpieczenie  
w podróży**

**Autorzy przewodnika:** Eliza Czyżewska, Jakub Wolski, Ewa Chopkowicz

**Redaktor prowadzący:** Maciej Żemojtel

**Redakcja:** Jacek Okarmus

**Źródło pochodzenia danych kartograficznych:**

© OpenStreetMap contributors; [www.opendatacommons.org/licenses/odbl](http://www.opendatacommons.org/licenses/odbl)

**Opieka techniczna:** Katarzyna Leja

**Skład:** Krzysztof Hosaja

**Projekt okładki:** ULABUKA

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: [redakcja@bezdroza.pl](mailto:redakcja@bezdroza.pl)

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bewert1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-3267-6

Copyright © Helion, 2017

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**



# Spis treści

ATRAKCJE WROCŁAWIA _____	6
<b>INFORMACJE PRAKTYCZNE</b> _____	13
PRZED WYJAZDEM _____	14
Wybór czasu podróży _____	14
DOJAZD _____	15
Pociągiem _____	15
Autobusem _____	16
Samochodem lub motocyklem _____	16
Samolotem _____	17
NA MIEJSCU _____	18
Komunikacja _____	18
Noclegi _____	20
Wyżywienie _____	23
Kultura i rozrywka _____	26
Wrocław aktywnie _____	28
Zakupy _____	30
<b>INFORMACJE KRAJOZNAWCZE</b> _____	31
KRAJOZNAWCZE ABC _____	32
HISTORIA _____	32
ARCHITEKTURA _____	43
DUCH WROCŁAWIA _____	46
KULINARIA _____	47
<b>WROCŁAW</b> _____	49
OD DWORCA GŁÓWNEGO DO RYNKU _____	50
Ulica Piłsudskiego _____	53
Ulica Świdnicka _____	55
▶ Wrocławskie krasnale _____	60



<b>RYNEK I OKOLICE</b>	<b>64</b>
Blok śródrynkowy	65
Zachodnia pierzeja Rynku	69
Północna pierzeja Rynku	74
Wschodnia pierzeja Rynku	74
Południowa pierzeja Rynku	77
Plac Solny	78
<b>POŁUDNIOWA CZĘŚĆ STAREGO MIASTA</b>	<b>80</b>
Plac Bohaterów Getta i okolice	80
Dzielnica Czterech Świątyń	84
Wzdłuż promenady Staromiejskiej	88
<b>WZDŁUŻ ODRY</b>	<b>93</b>
Plac biskupa Nankiera	100
Bulwary	102
Park Słowackiego	105
▶ Murale	108
<b>WYSPIY I OSTRÓW TUMSKI</b>	<b>110</b>
Piasek	111
Wyspy: Młyńska, Słodowa i Bielarska	116
Ostrów Tumski	118
<b>WOKÓŁ HALI STULECIA</b>	<b>126</b>
▶ Legendy wrocławskie	136
<b>POZOSTAŁE ATRAKCJE WROCŁAWIA</b>	<b>140</b>
▶ Secesyjny Wrocław	152
<b>OKOLICE WROCŁAWIA</b>	<b>153</b>
Trzebnica	154
Brzeg	155
Lubiąż	157
Henryków	159
Zamek Książ	162
Ślęża i Sobótka	166
Świdnica	168
<b>INDEKS</b>	<b>172</b>



# Spis map

Okolice Wrocławia _____	przednia okładka
Ulice Piłsudskiego i Świdnicka _____	51
Rynek i okolice _____	66–67
Południowa część Starego Miasta _____	82–83
Wzdłuż Odry _____	94–95
Wyspy i Ostrów Tumski _____	110–111
Hala Stulecia i okolice _____	126
Wrocław – Stare Miasto _____	tylna okładka

# Spis ramek

Parkowanie _____	17
Urbancard _____	18
Wrocławski Rower Miejski _____	19
Mapy rowerowe _____	20
Informacja turystyczna _____	26
Miejski internet _____	28
Wycieczki z przewodnikiem _____	29
Osiedle w kształcie orła _____	45
WuWa II _____	45
European Cycling Challenge _____	46
Wrocławski bigos _____	47
Schöps _____	48
Ku czci niezapomnianego aktora _____	52
Bombowy zamach AK _____	52
<i>Przejście</i> _____	55
Dzieje wrocławskiej opery _____	57
Czarna Oława _____	59
Dietrich Bonhoeffer _____	73
Żydzi w mieście _____	81
Płaskorzeźba <i>Skamieniałe tancerki</i> _____	97
Piotr Włostowic _____	113
Henryk Tomaszewski _____	115
Ku pojednaniu _____	117
Powódź tysiąclecia we Wrocławiu _____	119
WFF Wrocław _____	129
Lwów we Wrocławiu _____	131
Szlak św. Jakuba _____	157
Śląskie pierniki _____	161
Daisy Hochberg von Pless _____	165
Śląska astronomka _____	169
Nietypowy pomnik _____	170

# ATRAKCJE WROCŁAWIA

## NAJSŁYNNIEJSZE MIEJSCA

### Ostrów Tumski i wyspy

Najstarsza część miasta z potężną gotycką katedrą św. Jana Chrzciciela, kościołem św. Krzyża i wieloma innymi cennymi zabytkami. O zmroku uliczki dawnej wyspy oświetlają gazowe lampy zapalane przez latarnika z dawnych czasów.

### Rynek

Jeden z najpiękniejszych w Polsce (i nie tylko w Polsce) rynków, otoczony kolorowymi kamienicami z różnych okresów. Stojący tu ratusz to perła architektury gotyku.

### Hala Stulecia i okolice

Jeden z najbardziej charakterystycznych budynków Wrocławia. Potężna budowla o wielkiej kopule zbudowana na żelbetowym szkielecie w latach 1911–13. Obiekt wpisany wraz Pawilonem Czterech Kopuł i Pergolą na listę UNESCO.

### Aula Leopoldina i UWr

Reprezentacyjna Aula Leopoldina to jedno z największych i najpiękniejszych barokowych wnętrz w Polsce. Zwiedzić ją można podczas wizyty na Uniwersytecie Wrocławskim, która obejmuje także wejście do Oratorium Marianum oraz na Wieżę Matematyczną, z której roztacza się niezapomniany widok na Stare Miasto.



### Panorama Raclawicka

To ogromny panoramiczny obraz o wysokości 15 m i długości 114 m, prezentowany w specjalnej rotundzie. Dzięki połączeniu efektów malarskich i technicznych (oświetlenie, sztuczny teren, zaciemnienie) obraz przenosi widza na pole bitwy pod Raclawicami.



**Kup książkę**

**Poleć książkę**



## CIEKAWOSTKI ARCHITEKTONICZNE

### Nowe Forum Muzyki

Nowoczesna budowla NFM od razu kojarzy się z muzyką. W czterech salach koncertowych o doskonałej akustyce odbywają się imprezy muzyczne przyciągające tysiące melomanów.

### Teatr Capitol

Mieści się w budynku przedwojennego kinoteatru Capitol o ciekawym modernistycznym wnętrzu. To miejsce ważnych wydarzeń artystycznych, a na co dzień – oaza spokoju pośród gwarne go miasta.

### Wrocławski stadion

Stadion Miejski we Wrocławiu to najnowocześniejszy i największy (mieści ponad 45 tys. widzów) stadion na Dolnym Śląsku. Jego elewacja zbudowana jest z półprzezroczystej siatki z włókna szklanego pokrytego teflonem, a dach trybun jest częściowo przeszklony.

### Sky Tower

Ten mający 212 m drapacz chmur jest najwyższym budynkiem w Polsce. Jego projekt od początku wzbudzał liczne kontrowersje. Dziś



Sky Tower jest widoczny z każdego punktu we Wrocławiu. Z jego przedostatniego piętra roztacza się niesamowity widok.

### Most Ręziński

Jeden z największych mostów betonowych na świecie. Jest częścią autostradowej obwodnicy Wrocławia. Ma 122 m wysokości i 612 m długości. Żelbetonowa konstrukcja zawieszona jest za pomocą 160 want tylko na jednym pylonie. Przejazd przez rzeźnię oświetlony nocą most jest niezapomnianym doświadczeniem.



**Kup książkę**

**Poleć książkę**



## MUZEA I CENTRA POZNAWCZE

---

### Centrum Historii „Stara Zajezdnia”

Jedno z najbardziej interaktywnych muzeów Wrocławia, w którym dotykanie eksponatów jest nie tylko mile widziane, ale wręcz wskazane. W dawnej zajezdni MPK, dzięki nowoczesnym technikom i realistycznej scenografii, możemy poznać życie we Wrocławiu podczas wojny i czasach późniejszych.



### Hydropolis

To pierwsze i największe w Polsce centrum wiedzy o wodzie. Wyremontowane wnętrza dawnych wrocławskich wodociągów zaadaptowano na edukacyjną wystawę wykorzystującą techniki multimedialne i interaktywne. Hydropolis cieszy się ogromną popularnością.

### Pawilon Czterech Kopuł



Jeden z obiektów historycznej Wystawy Stulecia w 1913 r. W jego pięknie zrewitalizowanych wnętrzach możemy podziwiać bogatą kolekcję polskiej sztuki współczesnej. Pawilon wpisany jest na listę UNESCO.

### Muzeum Sztuki Współczesnej

Tymczasowa siedziba Muzeum Sztuki Współczesnej została urządzona w dawnym schronie przeciwlotniczym. Elewację schronu zdobi *Klepsydra czasu* Stanisława Dróżdża, a w surowym, jasnym wnętrzu można oglądać wystawy sztuki współczesnej.

### Centrum Poznawcze Hali Stulecia



Powstało w jednej z sal niezwykle żelbetonowej Hali Stulecia. Ciekawa multimedialna wystawa przybliży zwiędzającym historię powstania hali i jej architektoniczne tajemnice.

### Muzeum Pana Tadeusza

W muzeum na wrocławskim Rynku oprócz ekspozycji stałej z rękopisem Mickiewicza możemy obejrzeć multimedialne ekspozycje czasowe, a także cenne archiwalia ze zbiorów Jadwigi i Jana Nowaków-Jeziorańskich oraz Zofii i Władysława Bartoszewskich.





### Muzeum Narodowe

W dawnym neorenesansowym gmachu re-jencji wrocławskiej znajduje się jedno z największych i najważniejszych muzeów Wrocławia i Dolnego Śląska. Gromadzi bezcenne zabytki sztuki, głównie malarstwo i rzeźbę, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki całego Śląska.

### Muzeum Farmacji



W kamieniczce przy Kurzym Targu poznamy historię farmacji: technologie wytwarzania leków i instrumenty stosowane od średniowiecza po dzień dzisiejszy, zwiedzimy zrekonstruowaną pracownię alchemiczną i renesansową aptekę.



**Kup książkę**


**Poleć książkę**

# Południowa część Starego Miasta

plac Solny – plac Bohaterów Getta – Psie Budy – Biblioteka Uniwersytecka –  
kino Nowe Horyzonty – cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy –  
kościół Opatrzności Bożej – kościół św. Antoniego – synagoga Pod Białym Bocianem  
– Narodowe Forum Muzyki – ogrody pałacu królewskiego –  
promenada Staromiejska – Teatr Lalek – park Staromiejski – Wzgórze Partyzantów

Nieopodal wrocławskiego Rynku rozciąga się tzw. Dzielnica Czterech Świątyń, powołana do życia dzięki ludziom dobrej woli reprezentującym cztery główne religie Wrocławia. Warto ją odwiedzić, by poczuć atmosferę wielokulturowości stolicy Śląska. Zwiedzanie dzielnicy warto połączyć z rekreacyjnym spacerem promenadą Staromiejską.

## PLAC BOHATERÓW GETTA I OKOLICE

Wchodzimy do niewielkiego przejścia znajdującego się w południowo-zachodnim narożniku placu Solnego i docieramy do zaułka Solnego i **Centrum Edukacji Historycznej „Konspira”**  pl. Solny 11; <http://konspira.org/kontakt>; otwarte: pn.–czw. 12.00–22.00, pt., sb. 12.00–23.00, nd. 12.00–22.00. Jest to otwarty w 2013 r. ośrodek kultury rozpowszechniający wiedzę o historii wrocławskiej opozycji antykomunistycznej. Organizowane są tu koncerty, debaty, wykłady i projekcje filmowe. Dla gości atrakcją jest stała wystawa (ukryta za szafą, przez którą trzeba przejść), przedstawiająca oryginalne przedmioty z lat 80. W budynku mieści się restauracja Café Konspira, która serwuje

tradycyjną polską kuchnię. Całkowity dochód z działalności Konspiiry przeznaczony jest na cele społeczne realizowane przez Stowarzyszenie „Solidarność Walcząca”.

Wychodzimy z zaułka Solnego i schodzimy po kilku stopniach na niewielki **plac Bohaterów Getta** zwany kiedyś placem Żydowskim, obecnie zachowany w szczątkowej postaci. Było to centrum dawnej dzielnicy żydowskiej, obejmującej prawie całą południowo-zachodnią część Starego Miasta. W roku 1744 król pruski Fryderyk II Wielki wydał specjalny dekret regulujący sprawy żydowskie w mieście. Była w nim mowa m.in. o czterech zajazdach, w których przybywający do Wrocławia kupcy żydowscy mogli się zatrzymywać. Były to: Pokoyhof, Pod Złotym Jelonkiem, Pod Złotym Kołem i Szkoła Siermięcza. Wszystkie te zajazdy znajdowały się przy ulicach bezpośrednio sąsiadujących z placem, toteż stał się on wkrótce skupiskiem wrocławskich i przyjezdnych Żydów. Właśnie w czasach Fryderyka II powstała pierwsza nazwa placu – Judenplatz. Zabudowa placu nie przetrwała II wojny światowej. 19 IV 1963 r., z okazji obchodów 20. rocznicy powstania w getcie warszawskim, w centralnej części placu

**Kup książkę**

**Poleć książkę**





## Żydzi w mieście

Już na początku XIII w. istniał w mieście cmentarz żydowski, a pierwsza wzmianka o wrocławskich Żydach pochodzi z 1204 r. W XII stuleciu przybywający na Śląsk z zachodu (głównie z Francji i Włoch) Żydzi osiedlali się wokół murów miejskich Wrocławia. Aż do XIX w. mieszkali głównie przy obecnej ulicy Uniwersyteckiej, w latach 1347–1824 zwanej Żydowską.

Wyznawcy judaizmu byli wielokrotnie prześladowani oraz wypędzani z miasta. Odwiedzającym Wrocław Żydom wolno było zatrzymywać się tylko w zajazdach przy placu Żydowskim. Mimo to ciągle przybywało ich w mieście. Sytuacja uległa zmianie po wydaniu przez Fryderyka II Wielkiego edyktu tolerancyjnego w 1754 r. Natomiast w 1812 r. edyktem emancypacyjnym Fryderyk Wilhelm III zrównywał w prawach Żydów z innymi mieszkańcami Prus. Dzięki temu powstało Żydowskie Seminarium Teologiczne, żydowskie zakłady przemysłowe, łaźnie, szpitale, szkoły i bożnice.

Po dojściu Hitlera do władzy i nocy kryształowej w 1938 r. wielu z 38 tys. Żydów opuściło Wrocław. Po wojnie mieszkało ich w mieście ok. 18 tys. Duża część wyjechała z Wrocławia w 1968 r., jednak po 1989 r. rozpoczęło się stopniowe odbudowywanie się społeczności żydowskiej w mieście, które trwa do dziś. W organizacjach żydowskich pojawili się młodzi ludzie, urodzeni już po II wojnie światowej, dla których bycie Żydem stało się ważną częścią ich tożsamości. We Wrocławiu powstała Szkoła Dialogu Kultur EtzChaim, działa Centrum Informacji Ży-



dowskiej, w którego lokalu otwarto kosztowną kawiarnię, wydawany jest miesięcznik „Chidusz”, przy gminie wyznaniowej działa kosztowna stołówka, szkółka niedzielna i klub seniora, prowadzone są prace renowacyjne na terenie Starego Cmentarza (ul. Ślężna) i Nowego Cmentarza (ul. Lotnicza 51).



▲ Tablica na dziedzińcu synagogi Pod Białym Bocianem



uroczyście odsłonięto niewielki pomnik ku czci powstańców.

W połowie lat 70. XX w., po wybudowaniu Trasy W-Z, większość powierzchni placu zajęły dwie jezdnie i torowisko tramwajowe, zachowała się jedynie północno-wschodnia jego część.

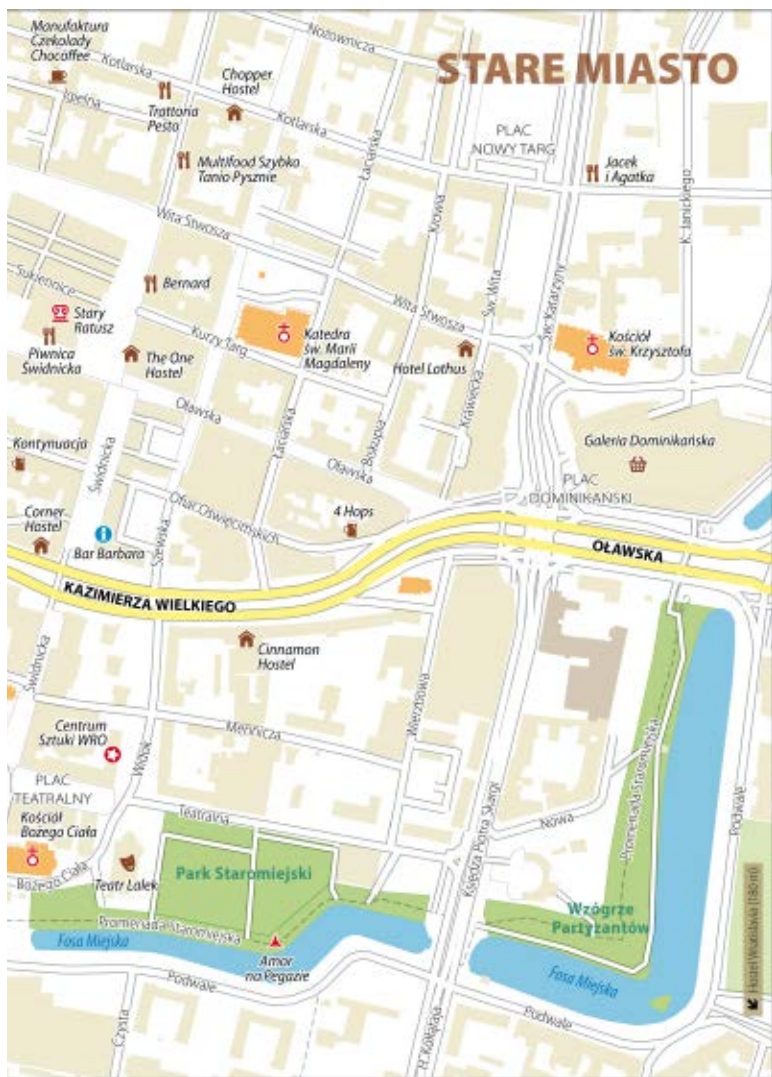
**Psie Budy** to jeden z nielicznych zachowanych do dziś zaułków w ścisłym centrum Starego Miasta, mający zaledwie ok. 140 m długości. Pierwsze wzmianki o drobnej zabudowie przypominającej „psie budy” pojawiały się już od 1382 r. Około 1911 r. patronem



ulicy został Johann Georg Krull – XVIII-wieczny wrocławski kupiec, znany ze swej dobroczynności i wspierania biednych rzemieślników (nazwa Krullstraße obowiązywała do 1945 r.). Do czasów dzisiejszych zachowały się kamienice tylko w południowo-wschodniej pie-

rzei – tej, której zabudowa pojawiła się później.


Gdy z placu Bohaterów Getta ruszymy na południowy wschód przedłużeniem Psich Bud, znajdziemy się na ulicy Karola Szajnochy. Na jej początku, po prawej, wznosi się neogotycki gmach



**Kup książkę**

**Poleć książkę**

**Biblioteki Uniwersyteckiej.** W budynku, wzniesionym z czerwonej cegły wg projektu Richarda Plüdemanna w latach 1887–91, mieściły się początkowo aż cztery instytucje: Miejska Kasa Oszczędności, bank, archiwum i biblioteka. Była to ówczasie jedna z najbardziej prestiżowych budowli miejskich końca XIX w. Na narożniku budynku umiejscowiono figurę Parsimonii – personifikacji oszczędności.

Wracamy na plac Bohaterów Getta i przechodzimy przez ruchliwą ulicę Kazimierza Wielkiego na mały placyk u wylotu ulicy św. Antoniego. Po prawej stronie mamy teraz budynek dawnego kina Helios, w którym **Stowarzyszenie Nowe Horyzonty**  [www.kinonh.pl](http://www.kinonh.pl), dzięki wsparciu miasta Wrocławia, prowadzi największy w Polsce multipleks prezentujący kino artystyczne. Gospodarzem obiektu jest Roman Gutek. W programie kina znajdują się projekty edukacji filmowej, cykl transmisji oper i przedstawień teatralnych, przeglądy i festiwale, filmowe spotkania dla dzieci i seniorów, wystawy

i koncerty. We wnętrzu ciepłe posiłki serwuje małe bistro, jest tu też oddział księgarni Tajne Komplety, popularnością cieszy się sklepik i wypożyczalnia gier planszowych.

Placyk, na którym stoimy, zdobi brązowa rzeźba **Kryształowa planeta** (autorstwa Ewy Rossano), którą otaczają cztery kamienne ławy symbolizujące cztery świątynie. To tu znajduje się umowne wejście do Dzielnicy Czterech Świątyń.

## DZIELNICA CZTERECH ŚWIĄTYŃ

W dzielnicy tej, w niewielkiej odległości od siebie, znajdują się cztery świątynie różnych wyznań: prawosławny zbór Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy, rzymskokatolicki kościół św. Antoniego z Padwy, ewangelicko-augsburski kościół Opatrzności Bożej i synagoga Pod Białym Bocianem. To wyjątkowe w skali całego kraju miejsce, gdzie obok siebie żyją i pracują w przykładowej harmonii katolicy, protestanci, żydzi, prawosławni,




▲ Rzeźba *Kryształowa Planeta*

**Kup książkę**

**Poleć książkę**



a także buddyści. W latach 90. we Wrocławiu zrodziło się wiele inicjatyw ekumenicznych, m.in. Fundacja Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego, Towarzystwo Edyty Stein, polska sekcja Międzynarodowego Towarzystwa im. Dietricha Bonhoeffera, w których brali udział katolicy i ewangelicy, prawosławni, grekokatolicy i żydzi.

W tym klimacie dialogu i współpracy zrodziła się jesienią 1995 r. z inicjatywy duchownych chrześcijańskich oraz działacza społeczności żydowskiej Jerzego Kichlera jeszcze jedna ciekawa koncepcja, którą było powołanie do życia Dzielnicy Wzajemnego Szacunku (Dzielnicy Czterech Wyznań, Dzielnicy Tolerancji). **Fundacja Wzajemnego Szacunku Czterech Wyznań**  [www.fundacja4wyznan.pl](http://www.fundacja4wyznan.pl), powstała w 2005 r. (utworzona przez wszystkie trzy parafie chrześcijańskie oraz Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich – Gmina we Wrocławiu), stara się przybliżyć mieszkańcom i turystom odwiedzającym Wrocław kulturową i religijną różnorodność miasta. Wierni organizują wspólne imprezy charytatywne, spotkania edukacyjne dla dzieci oraz modlitwy. Dialog ekumeniczny oraz wspólne działania prowadzone w dzielnicy podkreślają tożsamość Wrocławia – miasta otwartego, które pamięta o swojej wielonarodowej i wielowyznaniowej historii i stara się kultywować swe tradycje.

### Cerkiew Narodzenia

#### Przenajświętszej Bogurodzicy

By dotrzeć do prawosławnej **cerkwi Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy**, idziemy na północ ulicą Kazimierza Wielkiego, skręcamy w lewo w Ruską, potem w prawo w Garbarską,

którą docieramy do ulicy św. Mikołaja; ze skrzyżowania zobaczymy po lewej cerkiew. Świątynię wybudowano w stylu gotyckim. Pierwotnie pełniła funkcję kaplicy cmentarnej parafii św. Elżbiety. W latach późniejszych wewnątrz było wielokrotnie przebudowywane. Od 1525 do 1945 r. świątynia pełniła funkcję kościoła protestanckiego. A w 1963 r. po odbudowie została przekazana kurii prawosławnej. Obecnie jest jednym z głównych ośrodków religijnych mniejszości ukraińskiej i łemkowskiej mieszkającej we Wrocławiu.

W cerkwi znajdują się dwa ikonostasy: przed ołtarzem głównym – wspólny (z ikonami autorstwa m.in. Jerzego Nowosielskiego) oraz przed ołtarzem bocznym – pochodzący z Sosnowca z rozebranej w 1938 r. cerkwi św. Mikołaja. Wnętrze katedry zdobią freski wykonane pod kierunkiem Jerzego Nowosielskiego.

### Kościół Opatrzności Bożej

Przy ulicy Kazimierza Wielkiego 29, kilkaset metrów za pasażem Pokoyhof, wznosi się ewangelicki **kościół Opatrzności Bożej**. Zbudowany został w latach 1746–50 dla wrocławskiej gminy kalwińskiej. W mieście zdominowanym przez luteran budowa pierwszej kalwińskiej świątyni spotkała się z dezaprobatą. Jednak w roku 1830 król Fryderyk Wilhelm III nadał świątyni miano kościoła dworskiego. W roku 1945 dach budynku uległ zniszczeniu, a ponowna konsekracja wyremontowanego kościoła jako świątyni parafii awangelicko-augsburskiej (luterskiej) odbyła się w 1947 r.

W kremowo-białym wnętrzu można podziwiać dwa poziomy drewnianych empor oraz umieszczony centralnie ołtarz, który pełni też funkcję ambony.

W kościele znajdują się dwie tablice poświęcone żołnierzom niemieckim poległym w latach 1914–17 oraz tablica upamiętniająca poległych w wojnach napoleońskich (za ołtarzem).

### Pasaż Pokoyhof

Cofnijmy się do budynków **pasażu Pokoyhof** <https://web.facebook.com/Pokoyhof>. W tym miejscu działał dawniej żydowski zajazd powstały dla kupców przybywających do Wrocławia z całej Europy. W 1910 r. postawiono dla domu handlowego Pokoyhof duży budynek handlowo-usługowy. Mieściły się w nim sklepy fabryczne i hurtownie. Przez dwie duże bramy wjazdowe dziedziniec budynku łączy się z ulicą św. Antoniego i Włodkowica. Elewacje wewnętrznego dziedzińca zachwycają wyglądem – pokryte są wielobarwnymi szklawionymi kształtkami klinkierowymi układanymi w geometryczne wzory. Obecnie dziedziniec jest tętniącym życiem miejskim centrum kultury i rozrywki – ulokowało się tu kilka modnych

wrocławskich knajpek i bistra, w których można zjeść śniadanie i wpaść na popołudniową kawę.

### Ulica i kościół św. Antoniego

Przed nami ulica św. Antoniego – specyficzne miejsce, gdzie modne knajpki i bary sąsiadują z zakładami pogrzebowymi. Zanim zatrzymamy się w jednej z nich, powinniśmy zajrzeć choć na chwilę do **kościół św. Antoniego**.

Działka, na której wzniesiono świątynię, została ofiarowana franciszkanom w 1679 r. jako rekompensata od miasta w zamian za odebrany im w 1552 r. klasztor. Kościół wybudowano w 1692 r. przy położonych w głębi działki nowych budynkach klasztornych postawionych tu nieco wcześniej (w latach 1679–81) i dokończonych w 1694 r. Konsekwano go w 1710 r. po wybudowaniu ołtarzy: głównego i siedmiu bocznych. W 1710 r. kościół przekazano elżbietankom, które urządziły w nim szpital. Po wojnie przejęły go salezjanie, a w 1998 r. paulini. Był to pierwszy we Wrocławiu kościół barokowy i pierwszy



▲ Pasaż Pokoyhof





▲ Synagoga Pod Białym Bocianem

na Śląsku o halowo-emporowym wnętrzu mogącym pomieścić większą liczbę wiernych. Do dzisiaj zachował częściowo oryginalne wyposażenie (ołtarz główny i cztery ołtarze boczne). Nad portalem znajduje się figura patrona kościoła, św. Antoniego z Padwy (od jego imienia wzięta w 1718 r. nazwę cała ulica).

Na ulicy św. Antoniego uwagę przyciąga też pięciokondygnacyjna **kamienica nr 40**, o bogatej sgraffitowej dekoracji kontrastującej z czerwienią ceglanych ścian. Przystawiono na niej kobietę karmiącą ptaki, kowala i mężczyznę ujeżdżającego konia, a powyżej orła oraz pszczeli ul. W najwyższej kondygnacji widoczny jest kartusz z datą roczną „1900” w otoczeniu księżycy i gwiazd.

### Synagoga Pod Białym Bocianem

Stąd kilka kroków już do **synagogi Pod Białym Bocianem**. Ta jedyna wrocławska synagoga, która przetrwała II wojnę światową, usytuowana jest na zamkniętym dziedzińcu w centrum dawnej dzielnicy żydowskiej, w rejonie, w którym

funkcjonowały dawniej cztery zajazdy żydowskie. Do synagogi dojść można przez bramę od ulicy Pawła Włodkowica lub wąskim przejściem od ulicy św. Antoniego.

Gmach ufundowany przez liberalny odłam gminy żydowskiej został wzniesiony w 1819 r. w stylu eleganckiego klasycyzmu, a autorem projektu był prawdopodobnie Karl Langhaus. W latach późniejszych, od 1892 r. do zagłady wrocławskich Żydów w okresie II wojny światowej, należała do konserwatywnej części gminy. Jej wnętrze uległo znacznemu zniszczeniu podczas „nocy kryształowej” w 1929 r., ale budynek ocalał, głównie dlatego, że nazistowscy sprawcy podpaleń obawiali się przeniesienia się pożaru na sąsiadujące bezpośrednio z synagogą budynki. W latach powojennych od 1945 do 1969 r. nadal pełniła swoje religijne funkcje, a od 1996 r. znowu znajduje się pod opieką odradzającej się stopniowo we Wrocławiu żydowskiej społeczności.

Pomysłodawcami wskrzeszenia budynku były trzy osoby: Stanisław Rybarczyk – założyciel chóru synagogi

pod Białym Bocianem, Jerzy Kichler – ówczesny przewodniczący Wrocławskiej Gminy Żydowskiej i Karolina Szykier-Koszucka. Razem rozpoczęli działania odbudowujące pamięć o wrocławskich Żydach. W latach 1996–2001 świątynię poddano generalnemu remontowi i obecnie pełni funkcję synagogi i centrum życia kulturalnego wrocławskiej gminy żydowskiej.

W pięknym wnętrzu świątyni można podziwiać dwie kondygnacje empor przeznaczonych dla kobiet oraz obejrzeć częściowo zrekonstruowany aron ha-kodesz, czyli szafę na Torę z 1829 r. W środku przygotowano również dla zwiedzających wystawę *Historia odzyskana. Życie Żydów we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku*, która obrazuje ponad 800-letnią historię Żydów w tej części Europy.

W synagodze ma siedzibę założone przez Bente Kahan, norweską artystkę mieszkającą we Wrocławiu, **Centrum Kultury i Edukacji Żydowskiej** [www.fb.org.pl](http://www.fb.org.pl), organizujące Dni Wzajemnego Szacunku oraz Marsz Wzajemnego

Szacunku (wydarzenia te odbywają się w listopadzie).

Tuż obok synagogi, przy ulicy Pawła Włodkowica działa **CIŻ** [facebook.com/cizwroclaw](https://www.facebook.com/cizwroclaw), czyli Centrum Informacji Żydowskiej. W lokalu Café CIŻ odbywają się pokazy filmów i spotkania z ciekawymi osobami. Centrum stara się przybliżyć kulturę żydowską, a **CIŻ Café** [otwarte: codz. 10.00–21.00 z wyjątkiem szabatów i innych świąt](https://www.facebook.com/cizwroclaw), to pierwsze we Wrocławiu miejsce oferujące koszerne dania i wypieki.

## WZDŁUŻ PROMENADY STAROMIEJSKIEJ

**Promenada Staromiejska** to pas zieleni rozciągający się w miejscu dawnych fortyfikacji obronnych wzdłuż fosy miejskiej. Otacza Stare Miasto pierścieniem od zachodu, południa i wschodu, a od północy zamyka ten pierścień Odra. Promenada Staromiejska, pełna zieleni, stanowi popularne i atrakcyjne miejsce wypoczynku dla spacerowiczów



▲ Centrum Informacji Żydowskiej



i rowerzystów. W 2015 r. zakończono prace rewaloryzacyjne odtwarzające XIX-wieczny układ kompozycyjny promenady. Zasadzono ponad 100 drzew, 228 krzewów iglastych (sosna, cis), ponad 10 tys. krzewów liściastych (jaśminowiec, berberys, bukszpan, wierzba purpurowa) i ponad 3 tys. bylin (krwawnik pospolity, przywrotnik, tawułka, dzwonek, ostróżka, funkia, irys, lawenda, tojeść, pierwiosnek, szafwia) oraz trawy ozdobne (śmiałek, miskant, imperata, proso, ostnica). Pomiędzy zieleńcami można spacerować dwiema ścieżkami. Stylizowane ogrodzenie oddziela od wyremontowanej fosy miejskiej ścieżkę rowerową.

Przechodzimy do skrzyżowania ulic Włodkowica i Krupniczej. Nad nami wznosi się budynek Nowej Giełdy z 1867 r., przed nami – gmach Narodowego Forum Muzyki. Po lewej, w oddali, widać sylwetkę Biblioteki Uniwersyteckiej, a kierując się w prawo, po przecięciu promenady Staromiejskiej dojdziemy do Sądu Okręgowego.


### Sąd Okręgowy

**Budynek Sądu Okręgowego** został zaprojektowany w XIX w. jako neogotycka twierdza. W 1835 r. podjęto decyzję o budowie nowego więzienia miejskiego, ponieważ dotychczasowe budynki okazały się za ciasne. Kilka lat później zdecydowano, że obok ma powstać sąd miejski. Budowę kompleksu zakończono w 1852 r. Zespół składa się z dwóch połączonych ze sobą części: trójskrzydłowego sądu położonego między ulicami Sądową, Podwalę i Muzealną oraz więzienia zaprojektowanego na planie krzyża greckiego. Wystrój holu, głównej sali rozpraw i kaplicy został usunięty w 1951 r. Obecnie wejście główne z portalem

(ozdobionym posągami Sprawiedliwości) umieszczony jest w przebudowanej w 1930 r. części budynku. Po II wojnie światowej gmach sądu nie uległ większym zmianom. Zbudowany z czerwonej i żółtej cegły, które ozdobiono piaskowymi gzymsami, do dziś sprawia niesamowite, majestatyczne wrażenie.

Przecinamy **promenadę Staromiejską** by dojść do głównego wejścia Narodowego Forum Muzyki.

### Narodowe Forum Muzyki

**Narodowe Forum Muzyki**  pl. Wolności 1; <http://nfm.wroclaw.pl>; wycieczki z przewodnikiem: 7 zł; terminy zwiedzania [na stronie NFM](#) to nowoczesny kompleks sal koncertowych, które otwarto 4 IX 2015 r. Pod tą samą nazwą działa od 2014 r. instytucja kultury powstała z połączenia Filharmonii Wrocławskiej i Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans. NFM organizuje działalność zespołów instrumentalnych i wokalnych, koordynuje muzyczne wydarzenia krajowe i międzynarodowe, prowadzi również projekty edukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Sam pięciokondygnacyjny budynek ma powierzchnię ponad 45 tys. m<sup>2</sup> (z podziemnym parkingiem o powierzchni 65 tys. m<sup>2</sup>). W największej sali koncertowej przygotowano miejsca dla 1822 osób, poza tym są tu jeszcze trzy sale kameralne. Sale koncertowe są wyposażone w najnowocześniejsze systemy elektronicznego wzmacniania dźwięku, oświetlenia i nagłośnienia. Największe wrażenie robi przeszklone foyer, które pełni również funkcję wystawienniczą. Elewacja NFM jest pokryta ciemnym drewnem i przywodzi na myśl instrument muzyczny. Lekkości dodają poziome przeszklone szczyliny nawiązujące do rysunku strun.



▲ W gmachu NFM

### Plac Wolności i pałac Królewski

We wrześniu 2016 r. na **placu Wolności** (dawnym wojskowym placu ćwiczeń), w pobliżu NFM, Opery Wrocławskiej i Pałacu Królewskiego, został odsłonięty **pomnik Orfeusza** – boga śpiewu i muzyki, wg projektu Theodora von Gosen, wykonany przez Stanisława i Michała Wysockich).

Stąd kilka kroków do barokowych ogrodów **pałacu Królewskiego** (wejście od ulicy Kazimierza Wielkiego). Znany również jako pałac Spätgenów, ten okazały zespół pałacowy stanowiął od XVIII do XX w. wrocławską rezydencję pruskich królów z dynastii Hohenzollernów. Budowę pałacu rozpoczęto w 1719 r. Kolejni właściciele wprowadzali zmiany w planach budowli. Po ustanowieniu republiki po I wojnie światowej pałac Królewski przemianowano na muzeum. Podczas II wojny światowej obiekt ulegał niszczeniu. Najwięcej strat przyniósł pożar południowego i południowo-wschodniego

skrzydła, których pozostałości wyburzono po 1950 r. W 2009 r. zakończono kilkuletni kosztowny remont.

Obecnie mieszczą się tu **Muzeum Historyczne** i **Muzeum Sztuki Medalierskiej**. Stale można zwiedzać komnaty królewskie, jest tu też stała wystawa *1000 lat Wrocławia* – ok. 3 tys. eksponatów ilustrujących historię Wrocławia od czasów średniowiecznych po współczesne.

### Wschodnia część Promenady

Wracamy przez plac Wolności i kierujemy się w prawo zrewitalizowaną w 2015 r. Promenadą Staromiejską.

Oglądamy pomnik o nazwie **Obrączka**, odsłonięty w 2011 r., w 63. rocznicę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego. Autorem dzieła jest Jerzy Kalina, autor *Przejścia* – instalacji ustawionej przed arkadami na ulicy Świdnickiej na skrzyżowaniu z Piłsudskiego. Czarna obrączka jest lekko pochylona, tak by łatwiej można było przeczytać napis: „Bo choćby mi przyszło postradać me życie – tak wolę – niż



▲ W Muzeum Historycznym

**Kup książkę**

**Poleć książkę**

żyć, a mieć w sercu ranę". To cytat z listu, który Witold Pilecki napisał w 1947 r.

Spacerując promenadą, dochodzimy do ulicy Świdnickiej, po prawej widzimy **dom handlowy Renoma**, w lewo ulica prowadzi w stronę Rynku. W tym miejscu przekraczamy ulicę Świdnicką i mijając po lewej **kościół Bożego Ciała** docieramy do pięknego gmachu **Teatru Lalki** przy ulicy Teatralnej.

Teatr mieści się w budynku dawnej reursy kupieckiej, wzniesionym w stylu neobarokowym w latach 1892–94 i rozbudowanym w latach 1905–09. Wrocławski Teatr Lalek ma w swoim repertuarze adaptacje utworów z kanonu literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz najpopularniejszych baśni. Gra się tutaj jednak nie tylko klasykę. Ostatnie premiery to w większości przedstawienia powstałe w oparciu o współczesne sztuki napisane specjalnie dla Wrocławskiego Teatru Lalek.

Oprócz trzech stałych scen teatr dysponuje sezonową Sceną Letnią w przylegającym do teatru ogrodzie Staromiejskim oraz mobilną sceną plenerową – Bajkobusem, czyli unikalną, jedyną w Europie mobilną i niezależną technicznie sceną teatralną, stanowiącą miniaturą replikę neobarokowego budynku Teatru Lalek. Cała przestrzeń sceniczna („paka” Bajkobusu) została wykonana ręcznie i zachwyca dbałością o szczegóły. Spektakle grane są w sezonie wiosenno-letnim w stałych miejscach – na bajkoprzystankach, usytuowanych w najatrakcyjniejszych turystycznie przestrzeniach Wrocławia.

Za teatrem rozciąga się uroczy **park Staromiejski** (który zwany był dawniej Zwingerparkiem, a także parkiem Międzymurzymym i Hanki Sawickiej). Obecna



▲ Teatr Lalek

nazwa obowiązuje od 1994 r. W XVI w. znajdowała się tu strzelnica Bractwa Kurkowego. Zajmujący powierzchnię 2,75 ha park położony jest po wewnętrznej stronie fosi miejskiej, wzdłuż której przebiega promenada Staromiejska; fosa wyznacza południową granicę parku. Od wschodu ograniczają go natomiast: ulica Wiązowa i budynek dawnego pałacu Leipzigerów. Od północy jego granicę wyznacza ulica Teatralna (za nią znajduje się m.in. budynek zakładów kąpielowych). Zachodnia część parku sąsiaduje z placem Teatralnym i ulicą Bożego Ciała. W latach 2009–10 przeprowadzono renowację i modernizację parku, wzorując się na jego wyglądzie z 1894 r. Powstały wtedy m.in. ogrodzenie okalające część terenu, letnia scena teatru i karuzela francuska.

Na promenadzie, tuż obok drugiego wejścia do parku Staromiejskiego, wznosi się plenerowa rzeźba **Amora na Pegazie**. Autorem rzeźby jest Theodor von Gosen. Dzieło początkowo było eksponowane na



▲ Amor na Pegazie

Wystawie Stulecia organizowanej w 1913 r., na obecnym miejscu trafiło rok później.

Promenada wiedzie nas pod **Wzgórze Partyzantów**. To pozostałość po dawnym bastionie Sakwowym w systemie miejskich fortyfikacji miasta, na którego miejscu powstało rekreacyjne wzgórze Sakwowe. Po wybudowaniu na nim w 1867 r. belwederu oraz wieży przemianowano je na Wzgórze Liebicha. W 1932 r. na południowo-zachodnim zboczu wzniesienia ustawiono monument poświęcony żołnierzom poległym

w niemieckich koloniach. W 1945 r. pomnik został zburzony, a Wzgórze Liebicha przemianowano najpierw na Wzgórze Miłości, a w 1948 r. na Wzgórze Partyzantów. Obecnie obiekt jest zamknięty dla zwiedzających z powodu złego stanu technicznego.

W tym miejscu trasa się kończy, dalej możemy kontynuować spacer aż do parku Słowackiego, skierować się ulicą Piotra Skargi do Galerii Dominikańskiej lub pójść ulicą Kołłątaja w stronę Dworca Głównego.

# PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION



1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW  
w działający bankomat!

**Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!**

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 **Helion SA**

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

## Wrocław

to historyczna stolica Śląska, współcześnie przebojem zdobywająca wysokie miejsca w europejskich rankingach miast wartych odwiedzenia i najlepszych miejsc do życia. Tutejszy zespół urbanistyczny obejmujący Ostrów Tumski, Stare i Nowe Miasto oraz wyspy odrzańskie należy do najcenniejszych tego typu zabytkowych kompleksów w Europie. Wrocław to jednocześnie nowoczesny ośrodek biznesowy i akademicki o bogatej kulturze miejskiej, zarówno tej „wysokiej”, jak i alternatywnej, miasto niezliczonych wydarzeń i inicjatyw artystycznych. Zapraszamy do miasta skarbów!

PRZY  
ZAKUPIE

ebook  
gratis

Instrukcję pobrania wersji  
elektronicznej przewodnika  
znajdziesz na ostatniej  
stronie książki

- Niezliczone zabytki
- Miasto wielu kultur
- Tereny zielone
- Żywiotowa studencka kultura miejska
- Muzea, galerie, wystawy
- Murale i krasnale

**Bezdroża**  
Przewodniki Ludzi Ciekawych

Sprawdź najnowsze promocje:  
 • <http://bezdroza.pl/promocje>  
 Przewodniki najchętniej czytane:  
 • <http://bezdroza.pl/bestsellery>  
 Zamów informator podróżniczy:  
 • <http://bezdroza.pl/newsletter>

**Helion SA**  
 ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice  
 tel.: 32 230 98 63  
 e-mail: [bezdroza@bezdroza.pl](mailto:bezdroza@bezdroza.pl)  
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-3267-6



9 788328 332676 >

Cena 24,90 zł

 Księgarnia internetowa:  
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:  
**0 801 339900**  
 **0 601 339900**